

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT Tranziția din perspectiva intereselor naționale (IV)

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Nu încapă îndoială că în procesul sau în procesele tranziției - fiindcă, așa cum am văzut, tranziția are diverse înfățișări, privește într-un mod specific fiecare domeniu al vieții sociale, economice, politice, cultural-spirituale - criteriul esențial al orientării și evaluării acțiunilor întreprinse, în fapt busola acestor acțiuni, se regăsesc în evaluarea fiecăreia prin prisma interesului național. Dar interesul național nu se confundă cu dorința, cu voința sau enunțul unei categorii sau unui segment social mai mult sau mai puțin numeros, cu un grup social sau altul, fie el și partid politic, sindicat ori altă structură legal constituită, potrivit normelor democrației și statului de drept. Cum observa, pe bună dreptate, sociologul și politologul Ralf Dahrendorf, sintetizând mișcările sociale din Europa central-răsăriteană a anilor 1989-1990,

inclusiv din România, "ieșirile în stradă" nu sunt un semn al democrației, al societății civile și nu au o reprezentare generalizată sau generalizatoare; cerințele și lozincile lor, care ar putea să fie raționale, îndreptățite - și în multe cazuri au fost - nu traduc automat interese naționale, adică ale întregii societăți. Cum scrie Dahrendorf, citând expresii care s-au auzit și pe străzile Bucureștiului "noi suntem poporul, este un slogan frumos, dar ca maximă constituțională reprezintă un reflex al statului totalitar abia înlăturat. Dacă monopolul partidului este înlocuit doar de victoria maselor, totul va fi, dinainte pierdut, deoarece masele nu au structură și nici permanență... Problema esențială este aceea de a umple golul dintre stat și popor - care în unele cazuri, cum este cel al României (este vorba de anul 1990 - n.n.) capătă dimensiuni îngrijorătoare - cu activități

care, prin autonomia lor, creează surse sociale ale puterii. Înainte de a realiza acest lucru, constituția libertății și chiar economia de piață, socială sau de alt tip, vor rămâne în suspensie... O societate civilă este cumpătată, chiar civilizată, și acest lucru presupune oameni care se respectă unii pe alții, dar, și mai important, care sunt capabili și dorinici să meargă și să acționeze ei înșiși, încurajându-i pe alții și creând mijloacele necesare acțiunii, oameni încrezători care nu se tem și nu au motive să se teamă... În definitiv, cetățenia nu este doar o stare pasivă. Ea este o ocazie, o șansă de a trăi o viață activă, de a participa la procesul politic, la piața muncii, la societate. Ca să fii eficient, îți sunt indispensabile anumite virtuți civice, inclusiv un comportament civilizată și încrederea în sine¹⁾. Așa dar, folosind expresiile autorului, "eforturi conștiente",

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru continuitate în știință

Acad. ȘTEFAN MILCU

Continuitatea este un termen care definește un proces considerat în conexiune, ca parte a unui tot în mișcare. Evident că acest proces poate fi definit și prin particularitățile unui domeniu sau unei activități umane, sociale sau personale. Limitarea la comentarea continuității în știință este în această logică justificată.

Știința se constituie în timp prin acumulări consecutive ale procesului de creație directă sau experimentală. Orice componentă a procesului de cunoaștere este o rezultată a unor operații mentale, complexe, ale cercetătorilor care enunță ipoteze sau interpretări bazate în geneza lor pe un fond precedent. Inevitabil, rezultatele obținute prin acest proces se încadrează în descoperirea noului. Recunoaștem, în consecința aces-

tor operații, geneza tradiției și a școlilor în știință.

Folosind mecanismul logic, orice descoperire confirmă, completează sau neagă un fenomen ori o interpretare precedentă. Continuitatea acestor operații generează în timp apariția școlilor în știință.

Dacă fiecare generație, în succesiunea inevitabilă a existenței umane, ar nega realizările generației precedente, constituirea unei școli devine imposibilă. Continuitatea nu înseamnă o stagnare a procesului cognitiv, precedent acumulat. Continua mișcare a ideilor și motivațiilor umane intervine prin modificarea unor interpretări precedente, prin introducerea noului, perfecționând în acest fel procesul cognitiv. Aceste fenomene sunt cunoscute în evoluția științei.

Aspecte de la desfășurarea Simpozionului Liviu Rebreanu, la sediul Academiei de Cultură Națională "Dimitrie Gusti", din Palatul Sporturilor și Culturii - București.

La Academia de Cultură Națională "Dimitrie Gusti"
din cadrul Fundației "România de Mâine"

SIMPOZION LIVIU REBREANU

prilejuit de comemorarea marelui nostru romancier.

Paginile 3,4 și 5.

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N. N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae - Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomeț
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraur
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu
- Paul Anghel

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală

- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Prof. dr. doc. Titu Georgescu
- Prof. dr. Ștefan Lache
- Prof. dr. Gheorghe I. Ioniță
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Miștan
- Prof. dr. Florea Duduță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobea

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu - Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu, membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firiță
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

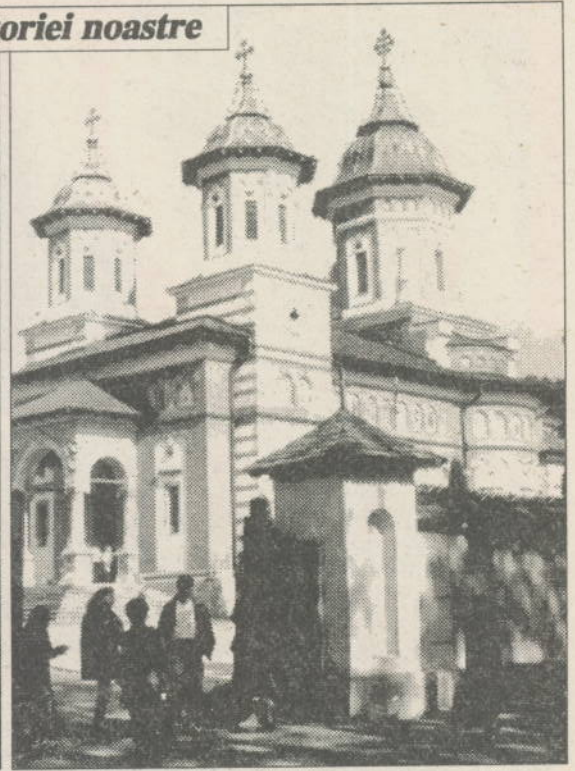
Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Monumente ale istoriei noastre

Mănăstirea Sinaia

Școlile Blajului la 250 de ani și cultura românească

La începutul lui octombrie s-au împlinit două sute cincizeci de ani de la întemeierea școlilor românești de la Blaj. Prilej de sărbătoare, de resurrecție a conștiinței naționale, de evocări și meditații pe marginea rolului istoric al "Micii Rome" - cum a numit Eminescu orașul dezvoltat dintr-un cătun.

Un orașel care în planul istoriei naționale a jucat rolul unei metropole, pentru că din el au tăsnit luminile corifeilor Școlii Ardelene: S. Micu, Gh. Șincai; P. Maior, Ion Budai-Deleanu, care ne-au luminat originile romane ale neamului și latine ale limbii; din el au răsunat glasul lui Simion Bărnuțiu: "Țineți cu poporul ca să nu rătăciți" și

vocea de tunet a lui Avram Iancu și rostirea, în circa douăzeci de limbi, a cântărilor Timotei Cipariu.

Despre aceste școli a scris o carte documentată, folositoare, plină de simțire românească profesorul Nicolae Comșa, pe care a publicat-o în 1940. Cartea cuprinde seria cronologică a dascălilor Blajului, de la 1754 la 1918, cu datele lor biobibliografice. Republicată de Editura "Demiurg", cu prilejul împlinirii a 250 de ani de la întemeierea celebrelor școli blăjene, lucrarea lui Nicolae Comșa e completată de aceea a lui Teodor Șeiceanu care ne prezintă, după aceeași metodă, "dascălii Blajului" între anii 1918-1948.

Aceste două lucrări, structurate după un sistem de dicționar sau enciclopedie, "conturează" - așa cum scrie poetul Ion Brad în excelența sa prefață - o biografie tulburătoare a două secole de învățământ românesc în Transilvania.

Lucrarea lui Nicolae Comșa și Teodor Șeiceanu, realizată din două cărți scrise la o distanță de 50 de ani, prima de un profesor de limba română, a doua de unul de istorie, e o carte de mare utilitate pentru orice dornic să cunoască istoria neamului românesc și a culturii sale. Întâlnim aici biografiile unor profesori-scriitori, cercetători științifici în diverse domenii, indicații despre opera lor, în unele cazuri uitată, din păcate, de multă vreme. O carte folositoare, interesantă, plăcută prin forța ei de evocare a unor oameni, "care au fost" și vor rămâne în istoria spiritualității românești.

O altă carte tipărită de Editura "Demiurg" cu același prilej jubilar, este aceea a profesorului Ion Buzași, despre Eminescu și Blajul, structurată inteligent și adecvat în nouă capitole: 1) De aici a răsărit soarele românismului; 2) De ce și când a venit Eminescu la Blaj; 3) Ei l-au cunoscut pe Eminescu la Blaj; 4) Receptarea poeziei eminesciene la Blaj; 5) Ecourile blăjene în creația eminesciană; 6) Eminescu și oamenii Blajului (e vorba aici de Șincai, Aron Pumnul, Timotei Cipariu, Andrei Mureșanu, G. Barițiu); 7) Semnificațiile popasului blăjean; 8) Popasul lui Eminescu la Blaj (1866) evocat de poezi (cu referiri la Ion Brad, Ion Horea, Radu Brașu, Ioan Alexandru, George Târneaș); 9) Numele eminescian al Blajului, știut fiind că poetul de 16 ani a numit orașul de pe Târnavă: Mica Româ.

Deși circumscrișă riguros unei teme cu caracter aparent local, lucrarea lui Ion Buzași nu se înscrie pe coordonata - minimalizată de unii exegeți ifosiți, care se dau în vânt după Universalitate - a istoriei literare locale. E o carte bazată pe documente, "un fel de dosar camilpetrescian de istorie literară", o carte logic gândită, solid articulată în suita demonstrației, structurată într-o arhitectonică armonioasă.

Cititorul acestor cărți e dator cu recunoștință față de regretații profesori Nicolae Comșa, Teodor Șeiceanu, față de colegul Ion Buzași și față de editorul lor, poetul Ion Brad.

I.D.B.

P.S. Îndemn din tot sufletul pe studenții noștri să vizioneze aceste spectacole de excepție.

I.D.B.

NOUA STAGIUNE TEATRALĂ

S-a deschis stagiunea teatrală 1994-1995, oferind admiratorilor Thaliei bucurii estetice de neprețuit. Actorii, a căror glorie n-o mai poate spulbera niciun vânt revoluționar, nici o invidie și nici o ostilitate, au urcat pe scenă, dacă nu cumva patima oarbă, otrăvită și condamnată ori credința exclusivistă că nu se poate două săbii într-o teacă și doi actori pe o scenă săracă nu i-a mai ținut încă pe tușe, pentru a face loc de lăfăială unor saltimbanci și circari ordinari.

Iată, două lăcașuri ale Thaliei și-au deschis fericele porți. Teatrul Național (director marele prozator Fănuș Neagu) și Teatrul Mic (director regizorul reputat Dan Micu) pentru ca spectatorii să intre, să vizioneze două spectacole de excepție, la Național Ondine de Jean Giraudoux (1882-1944), autor și al altor piese de răsunet, scrise după 1928, Siegfried, Sodoma și Gomora, Nebuna din Chaillot, Electra, Iudith, Războiul Troiei n-a mai avut loc etc., care i-au adus notorietatea mai mult decât romanele: Amica America, Adorable Clio, Suzanne et le Pacifique, Siegfried ou le Limousin, Bella, Englatine. Talentul acestui mare dramaturg modern s-a întâlnit cu talentul de excepție al unuia dintre cei mai dotați și experimentați regizori români, Horea Popescu, oferindu-ne un spectacol antologic. Piesa este o admirabilă dramatizare a unei nuvele omonime a scriitorului german Friedrich Baron de

la Motte Fouqué (1777-1843), publicată în 1811. Dar destul de puțin din subiectul nuvelei a trecut în scânteietoarea fantasmagorie a lui Giraudoux.

Cu o remarcabilă inteligență artistică, regizorul Horea Popescu și-a condus talentații actori în intimitatea personajelor, atât de originale, precum pescarul August și soția lui Eugenia, cavalerul rătăcitor, care le cere găzduire, în sărăcăcioasa lor cabană de lângă lac, îndrăgostindu-se de misterioasa lor fiică Ondine, o adevărată știmă a lacului, îndrăgostită, la rândul ei, de Hans și care va muri când acesta o va trăda. Naturalul cu supranaturalul, realul cu fantasticul și miraculosul, basmul cu mitologicul, binele cu răul, luptele dintre adevăr și minciună, lumea de aici cu o lume de dincolo de concret se împletesc impresionant în viziunea autorului, completată magistral de aceea a regizorului Horea Popescu și a actorilor: Mircea Albulescu, Adrian Pintea, Marian Hudac, Traian Stănescu, Ilinca Tomroveanu și alții, la fel de strălucitori în rolurile mai mici sau mai mari, pe care le interpretează.

Întreaga echipă a realizat un spectacol de zile mari, un spectacol de referință, cu care s-ar mândri orice teatru de renume din Europa.

x x

La Teatrul Mic (director reputatul regizor Dan Micu) stagiunea s-a deschis duminică, 9 octombrie, cu

remarcabilul spectacol Sfârșitul Troiei de Walter Jens, în regia îndrăzneată, plină de o bogată fantazie, a lui Vlad Mugur, ajutat substanțial de asistentul de regie, Liana Ceterchi, de scenografia sugestivă a lui Helmut Stürmer și de jocul unor mari actrițe: Leopoldina Bălanuță, în Hecuba, Dana Dogaru, în Andromaca, Irina Movilă, în Elena, Liliana Pană, în Casandra și de actorii Dinu Manolache, în Poseidon, Gheorghe Visu, în soldatul Talhybios, Alexandru Repan, în Menelaos.

Textul piesei e o prelucrare incitantă, într-o viziune foarte modernă, după Troienele lui Euripide. Cu inteligența artistică, definitivă pentru personalitatea lui, Vlad Mugur citește textul dramatic al contemporanului nostru cu o sobrietate intertextualistă care-i adâncește puternic nota apocaliptică. Arcul apocaliptic, în viziunea lui Vlad Mugur, se întinde parcă peste întreaga istorie a umanității, peste toate războaiele devoratoare și ucigătoare, peste toate confruntările tragice dintre învinși, legați în funii, și învingători, aroganți, inumani, cenușa clădirilor arse, oamenii în captivitate, constituindu-se, fără a se spune direct vreodată, într-un act de acuzare a fascismului. Am văzut piese scrise deliberat pentru a demasca fascismul, dar nici una n-a reușit, ca spectacolul Sfârșitul Troiei, să-mi trezească o înversunare mai hotărâtă împotriva ciumei brune.

La Academia de Cultură Națională "Dimitrie Gusti"
din cadrul Fundației "România de Măine"

SIMPOZION LIVIU REBREANU

prilejuit de comemorarea marelui nostru romancier.

Academia de Cultură Națională "Dimitrie Gusti" din cadrul Fundației "România de Măine" a organizat, vineri, 14 octombrie, **Simpozionul consacrat comemorării a 50 de ani de la trecerea în neființă a romancierului LIVIU REBREANU.**

Au fost prezenți membri ai Consiliului de conducere al Fundației "România de Măine", președintele acesteia, prof. dr. **Aurelian Bondrea**, numeroși profesori și studenți de la Universitatea "Spiru Haret". Au asistat doamna **Li Zhifang**, prim secretar al Ambasadei R.P. Chineze la București, și domnul **Zhu Kewen**, traducătorul în limba chineză al romanului **Ion**, redactor principal al emisiunilor în limba română ale postului de radio "China International" din Beijing.

Au prezentat comunicări: artistul poporului, prof. univ. **Radu Beligan**, academicianul **Romulus Vulcănescu**, scriitorii **Dumitru Radu Popescu**, **Paul Anghel**, **Dinu Săraru**, **Vlaicu Bârna**, **Elvira Ivașcu**, profesorii universitari **Tiberiu Pleter** și **Virgil Constantinescu**, precum și **Zhu Kewen**. Comunicarea introductivă a fost susținută de prof. dr. **Ion Dodu Bălan**, care a condus dezbaterile.

Înscriindu-se în preocupările statornice ale

Academiei de Cultură Națională "Dimitrie Gusti" de valorificare și integrare a creației marilor noastre personalități culturale în spiritualitatea națională și universală, Simpozionul comemorativ **Liviu Rebreanu** a evidențiat uriașul salt calitativ marcat de opera scriitorului în istoria romanului românesc.

Doamna **Elvira Ivașcu** a adus, în evocarea sa despre familia romancierului, mesajul fiicei scriitorului - **Florica-Puia Rebreanu**.

În cadrul Simpozionului s-a arătat că aprecierile pe care le-a cunoscut opera scriitorului au fost dintre cele mai diferite, nelipsind nici contestările izvorâte din neînțelegerea și nereceptarea adecvată a valorii ei, a cărei recunoaștere s-a impus în cele din urmă. Totalitarismele de stânga sau de dreapta au reacționat violent la moartea scriitorului, manifestându-se acuzător și deformativ în interpretarea operei și activității marelui romancier.

Ar trebui ca asemenea interpretări să fie depășite astăzi și întrunite astfel condițiile unei receptări lipsite de prejudecăți a operei sale. Dar, în confuzia actuală, își mai fac loc comentarii care denotă mai curând subiec-

tivismul și prejudecata. Este de neînțeles indiferența manifestată de unele instituții din sfera culturii față de organizarea comemorării marelui romancier, ca, de altfel, și a altor personalități ce au făcut prestigiul și faima țării noastre în circuitul mondial al valorilor spirituale.

Eliberată de prejudecăți ideologice și politice, militând pentru valorificarea tradițiilor culturii noastre naționale, Fundația Națională "Dimitrie Gusti", din cadrul acesteia, au conceput Simpozionul **Liviu Rebreanu** doar ca pe un început în procesul de aprofundare a creației sale literare. Prof. dr. **Ion Dodu Bălan** a anunțat în comunicarea sa că s-a hotărât constituirea, în cadrul Academiei de Cultură Națională "Dimitrie Gusti", a unui nucleu de cercetători în vederea elaborării unui dicționar de personaje din romanele, nuvelele și dramaturgia scriitorului.

Revista "Opinia națională" va publica, începând cu acest număr, comunicările prezentate în cadrul Simpozionului.

AU PREZENTAT COMUNICĂRI:

Prof. univ. Ion Dodu Bălan

Acad. Romulus Vulcănescu

Prof. univ. Radu Beligan

Scriitorul Zhu Kewen

Scriitorul D.R. Popescu

Scriitorul Paul Anghel

Prof.univ. Tiberiu Pleter

Scriitorul Dinu Săraru

Scriitorul Vlaicu Bârna

Scriitoarea Elvira Ivașcu

Prof.univ. Virgil Constantinescu

Fotografiile de la
Simpozion sunt
realizate de

ROMPRES

Fotoreporter:
Armand Rosenthal

SIMPOZION LIVIU

Uriș salt calitativ în evoluția romanului românesc

Prof. dr. ION DODU BĂLAN

S-au împlinit, în toamna aceasta, 50 de ani de la trecerea în eternitatea gloriei românești, la Valea Mare, județul Argeș, a celui mai mare romancier al românilor: Liviu Rebreanu, despre care Camil Petrescu scria: "El singur e mai mult decât o întreagă epocă literară. Ion e suficient ca să înfrunte timpul încă mult, foarte mult de aici încolo".

Acțiunea noastră confirmă prezviunea lui Camil. Academia Română, al cărui membru a fost din 1939, Uniunea Scriitorilor, al cărui președinte a fost din 1925, s-au arătat timide în comemorarea evenimentului. În schimb, Teatrul Național, al cărui director a fost între 1928-1930 și 1940-1944, i-a acordat numele unei săli de spectacole. Aici e director un prozator: Fănuș Neagu.

În acest context, Fundația "România de Măine", Academia de Cultură Națională "Dimitrie Gusti", Universitatea "Spiru Haret", fidele programelor lor de cinstire și integrare a trecutului nostru cultural în fluxul vieții spirituale de azi și de mâine, au organizat Simpozionul **Liviu Rebreanu**, la a cărui desfășurare vă mulțumesc că participați, spre onoarea dumneavoastră. Cine-și respectă înaintașii, se respectă pe sine. Cine-și cinstește trecutul și cucerește cu certitudine viitorul luminos.

Primul născut dintre cei 14 copii ai învățătorului Vasile Rebreanu și ai Ludovicăi, scriitorul a urmat școala la Maieru, gimnaziul grăniceresc la Năsăud și Școala civilă la Bistrița, iar Școala reală superioară la honvezi, din Sopron și la Academia Militară de la Budapesta, de unde iese ofițer, funcționând la un regiment din Gyula; dându-și demisia în 1908, se întoarce acasă. E funcționar la primărie. Experiența de viață, oamenii pe care i-a cunoscut îi întâlnim în schițele și romanele sale de mai târziu. Scrie, mai întâi, în maghiară și germană. Apoi, învățând bine românește după opera lui Creangă, debutează cu schița **Codrea** în "Luceafărul" lui Octavian Goga (1 noiembrie 1908). După modelul lui Coșbuc, trece munții, în țară. La cererea guvernului ungar e încarcerat la Văcărești și extrădat în 1910.

Trece din nou în țară unde, împreună cu Mihail Sorbul, editează **Scena**. În 1912, îi apare la Orăștie volumul **Frământări**, urmat de **Golanii** (1916), **Mărturisirea** (1916), **Răfuiala** (1916).

1920 e anul consacării prin publicarea romanului **Ion**. Consacrarea n-a fost ușoară. Au fost și iconoduli - Lovinescu, Vianu, Cioculescu, dar și iconoclaști: Tudor Arghezi și Nicolae Iorga.

Arghezi, acuzând lipsa de artă literară și de fior creator, consideră romanul "platitudine de plăcintărie

și mediocritate totală. Ochi mort, minte somnoroasă". Autorul lui **Ion** "a căzut într-o puțină cu clei, în care se zbate și când vrea să iasă cade înapoi și reîncepe. Ion merită alt titlu: **Musca și sosul**". Răutăcioasă, nedreaptă, penibilă judecata marelui poet.

Iorga, în **Istoria literaturii românești contemporane**, din 1934, îl acuză că elogiază bestialitatea, îl acuză de un realism de o sălbatică autenticitate. Stilul rece ar fi cel al "unui jandarm care constată infamiile petrecute în raionul său".

Se vede că uneori "etiam bonus Homerus dormitat".

Mai grav e cazul nu al celor admirați uneori, ci al vigilenților realismului socialist, al proletcultiștilor, care l-au acuzat pe Rebreanu ca fiind reacționar, fascist în literatura sa, naționalist, romancier al chiaburilor și l-au scos din manuale, din programele analitice și din viața literară, opera lui fiind interzisă. Se adăuga acuza de naturalism, vulgaritate. Oameni care au alungat sau au trecut pe linie moartă valorile consacrate din Facultate (Călinescu, Vianu, Rosetti, I. C. Chițimia), oameni netrebnci, fără pregătire de specialitate, dintre care unii conduc acum din nou des-

tinele facultăților umaniste, ale istoriei, limbii, literaturii și culturii române, afirmau: "Avem doi Rebreanu - unul din epoca în care scriitorul era preocupat de frământările adânci ale poporului său și le-a tradus în cărți de valoare, și un al doilea Rebreanu, slugă a monarhiei, mai întâi, și slugă a reacțiunii cele mai negre a claselor noastre posedante, a fascismului, mai apoi, autor de romane proaste, sub orice nivel".

Alt critic "de prestigiu" al vremii - foarte cultivat și astăzi - scria: "Romancieri ca Liviu Rebreanu, porniți la drum cu prezentarea parțială a țărâimii (Ion), cu înfățișarea diformă a răscoalei țărănești (Răscoala) justificând, de fapt, atitudinea și procedeele clasei stăpânitoare, nu sunt decât apărători ai regimului bazat pe împilarea maselor, pe exploatare. Romanele de mai târziu, mai ales **Gorila**, arată încotro se rostogolește scriitorul burghez care se menține în slujba clasei exploatare".

Groparii culturii românești l-au afundat adânc în uitare pe romancier.

Rebreanu a ieșit cu greu din nou la lumină. Gheran i-a editat opera, numeroși critici și istorici literari au scris monografii, teatrele i-au montat piesele, străinii l-au tradus și comentat mai intens, pentru că Rebreanu ne-a făcut cunoscuți

lumii, ne-a pus în contact, de la egal la egal, cu marile culturi. El a determinat un **uriș salt calitativ în evoluția romanului românesc**, abordând toate tipurile de roman; romanul de tip balzacian, (**Ion**, **Răscoala**), romanul istoric (**Crăișorul**), polițist (**Amândoi**), de introspecție, politic (**Gorila**), psihanalitic (**Ciuleandra**), de metempsihoză (**Adam și Eva**), psihologic (**Pădurea spânzuraților**).

Rebreanu e ctitorul romanului românesc modern: documentar și pitoresc ca Filimon, idilic ca Duiliu Zamfirescu, tendențios și liric ca **Vlahuță**, încercat de culoare picturală și subiectivitate ca Mihail Sadoveanu, el se ridică la nivel de epopee sub geniala pană a lui Rebreanu.

Preocupat mai mult de exprimarea completă a adevărului vieții decât de ornamente stilistice, romancierul, care se compara cu un demiurg, lasă impresia unei forțe telurice, ne face să credem că vorbește prin scrisul său duhul pământului, ori mitologica Gaea, elementul primordial din care s-au tras toate zeitățile. "Mă văd pe un câmp întins arat proaspăt - scria odată Octavian Goga, caracterizând metaforic scrisul rebreian. Bulgări mari de glie neagră, răscolți profund, mă privesc. E scrisul lui Rebreanu. Vorbește pământul". Au vorbit prin scrisul său pământul și oamenii acestei țări, Ion al Glanetașului și Petre Petre, istoria și tradițiile noastre, geniul creator al poporului român.

Cred că pe asemenea coordonate s-ar putea desfășura dezbaterile, intervențiile din Simpozionul nostru. ■

SCURTĂ INTRODUCERE LA CURSUL SCURT REFERITOR LA ISTORIA UNOR PLĂCINTARI

DUMITRU RADU POPESCU

Liviu Rebreanu este un model literar. Modelele sunt perene. Firesc, trebuie să învățăm mereu câte ceva de la aceste modele...

În 1934, cu zece ani înainte de a părăsi scena acestei lumi, în romanul **Jar**, dintr-o hai să-i zicem premoniție literară, sau din instinct scriitoricesc, Liviu Rebreanu a creionat arhetipul - prototipul propriilor săi arhangheli plăcintari, apocaliptici, limbuți și oficați de putrefacția propriilor lor orgolii.

Dar să nu ne grăbim. E corect să spunem că obiecțiile asupra unor producții literare sau disfuncții sociale sunt firești ori de unde ar veni și... față de orice om și scriitor. Ele exprimă opțiuni diferite, gusturi diferite etc. Vom da imediat un exemplu strălucit de cusurgiu - care n-a iertat paginile ratate de Liviu Rebreanu: e vorba de **George Călinescu**.

"... Liviu Rebreanu este un mare scriitor și pe drept cuvânt creatorul romanului românesc modern", notează **George Călinescu** în a sa **Istorie a literaturii române**. Tot aici, magnificul critic mai scrie: "Când însă e vorba de țărani, văzuți în masă, lucrurile se schimbă. Scriitorul redevine genial". Ce-l nemulțumise pe Călinescu - dacă a scris: "lucrurile se schimbă?" "Zugrăvirea mediului orășenesc" - îl nemulțumise. Citez: "Mediul

orășenesc în genere e înfățișat (în **Răscoala**) fără simțul geografic și sociologic, în plină platitudine și vulgaritate".

Despre romanul **Jar**, același Călinescu George scrie: "Dealtminteri toată atmosfera este de o penibilă vulgaritate și nu din cauza mediului burghez. Atâta vreme cât oamenii n-au adâncime structurală, lumea lor apare ca o caricatură a clasei și în această ambianță detestabilă drama pierde orice seriozitate și ia tonuri de parodie. Din această cauză **Jar** e o încercare lipsită de orice valoare artistică".

Noi credem că într-un fel, sau măcar până la un punct, **Jar** are ceva din lumea lui Caragiale și ar fi putut deveni un roman din stirpea scrierilor autorului **Scrisorii pierdute**, dacă în finalul întâmplărilor dintre **Liana** și **Dandana** sinuciderea eroinei ar fi fost ratată. Și ar fi fost mai aproape de normal ca într-o lume ratată, o iubire ratată să se sfârșească printr-o moarte ratată. Rebreanu Liviu nu are însă tăria de a carica o iubire și această bărbăție etică este în detrimentul operei. Lecția lui Caragiale este alta, în **Scrisoarea pierdută**: o lume decrepită și zgomotoasă, fără să fie, ca în Shakespeare, cuprinsă de "zgomot și furie", ci numai de chițcăieli electorale și cucurigări

erotice, este învinsă, în final, de **Agamiță Dandanache** nu de **Agamemnon**, marele regel - de **Agamiță**, regele senil al potlogărilor electorale și social-politice... Puterea fosilă, **Agamiță**, va cuceri orașul de sub Carpați, în care au loc alegerile... Puterea, va să zică, și când este total decrepită - câștigă. De altfel, în treacă fie spus, din **Agamiță Dandanache** se va ivi mai târziu aproape întreaga dramaturgie a lui **Eugen Ionescu**... **Bălbăielile** amnezice din **Cântăreața cheală**, scremăturile absurde ale "mesagerului" ce apare în finalul piesei **Scaunele**, asemeni lui **Agamiță**, în actul ultim al **Scrisorii**, decrepitudinea limbajului etc. etc. vin din ramolimentul invincibil al bravului necavaler de la **Dâmbovița Bucureștiului**...

Dar să revenim la Liviu Rebreanu. **Dramaturgia** sa nu este și ea în linia domnului I. L. Caragiale? Este. Ne vom ocupa, însă, mai departe, tot de romanul **Jar**.

Zicem și noi că **Jar** nu este o capodoperă. Nu vom mai întâlni aici pasiunile telurice din **Ion**, furtunile sociale din **Răscoala**, ori geometria impecabilă (Rebreanu este un extraordinar constructor) prin care tragedia etniilor se desăvârșește în **Pădurea spânzuraților**. În marile sale opere, Liviu Rebreanu s-a ocupat, ca să zicem așa, de istoria anonimilor, de istoria comunităților minoritare și

majoritare (o mare temă literară pe care niciun alt scriitor din Europa n-a tratat-o mai bine decât fiul de învățător din preajma Năsăudului!), de mecanismele politice care guvernează structurile statale, s-a ocupat, va să zică, de "cei mulți" și "de cei puțini", de stâlpii adevărați ai societății și de stâlpii de paradă ai societății... În romanul **Jar** nu vom întâlni aceste sonori rebreiene inconfundabile, sau le vom întâlni mai puțin. **Jar** este scenariul unei sinucideri. Autorul declară: "Pentru toată lumea în genere, dragostea este un jar trecător, un pojar, o maladie din copilărie, care trece fără să lase urme prea vizibile. La eroina mea maladia aceasta este însă primordială, mortală. Firește, am ținut să dau povestirii acesteia un cadru cât mai simplu (s.n.), cât mai uman. Pasiunea se despică de la sine, firesc, ca să poți vedea mersul ei ca la o boală. Astfel, din "mojarul iluziilor" a ieșit acest pojar al dragostei, cum trebuia să se numească la început cartea și care a ajuns apoi **Jar-ul** de astăzi".

Nouă ni se pare că natura morală a **Liane** (nume ales cu prea multă grijă), studenta la litere, îndrăgostită de un ofițer de aviație, e prea fragilă pentru a înțelege și suporta propria sa tragedie. Discursul ei nu tulbură, nu devine sacramental. Iar cel care o face să-și pună capăt zilelor, aviatorul **Dandu**, e aproape un personaj de vodevil - din cauza căruia nimeni n-ar trebui să-și tragă un glonț în inimă. Sigur, dacă luăm romanul **Jar** ca pe un basm cu o liliacă lleană **Liană Cosânzeană** și cu un mișel **Făt Vopsit Frumos**, putem ajunge într-o ecuație în care dezastruosul învinge - însă, în general, basmele au finaluri fericite.

Totuși gheara leului (cum se spune) se observă și într-un roman mai puțin izbit. Construcția formală a scenariului iubirii și prăbușirii **Liane** este susținută cu o mare rigoare. Detaliile scenografice sunt exemplare. Romanul începe astfel:

"Casa avea subol și parter și o fâșie de curte asfaltată cu poartă de fier împletit spre stradă, și în fund cu grădiniță. Zugrăvită de curând galben-cenușiu, culoarea despre care **Rosmarin** aflase de la un arhitect prieten că e mai durabilă și rezistă bine la intemperii, se deosebea de celelalte clădiri din strada **Transilvaniei** prin fațada încercată abundant cu ornamente de gips. Pe ferestrele subsolului, deopotrivă de late cu cele de la parter, dar numai pe jumătate de înalte și aproape atingând nivelul trotuarului cu marginile de jos, trecătorii curioși ar fi putut observa ce se petrece în acestea dacă doamna **Rosmarin** n-ar fi avut grijă să tapeteze geamurile interioare cu hârtie imitând sticla lăptoasă".

În continuare sunt descrise camerele subsolului unde familia își trăia mai "mult traiul"... "aici mâncau, afară de când aveau mosafiri străini, aici se odihneau și tăifăsuiau și plănuiau toată ziua, în jurul bătrânei mese rotunde cu vreo duzină de scaune ieftine vopsite roșu-sânger. Cuvintele subliniate de noi fixează cadrul în care se va împlini dezastrul. Aici **Liana Rosmarin** (nume de două ori simbolic, dar pe care autorul nu-l folosește cred niciodată în întregime - adică și **Liana** și **Rosmarin**) se va sinucide cu bijuteria de revolver a iubitului ingrat...

Cadrul social-politic al vremii nu e lipsit de pregnanță. Rebreanu vorbește de o "lume care și-a pierdut cumpătul" și "merge din ce în ce mai rău": "Mereu ne organizăm și ne reorganizăm de nici nu mai poți ști ce va aduce ziua de mâine!".

(Continuare în pag. 6)

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT Tranziția din perspectiva intereselor naționale (IV)

(Continuare din pag. 1)

"un climat prielnic afacerilor publice", "o anumită stare de spirit", trăsături capabile ca prin depășirea subiectivității și tentației intereselor de grup, să conștientizeze interesele generale, să disocieze variantele și dilemele reformelor politice și economice, pentru a găsi căile raționale care să înfrunte eficient, adică prin păstrarea și salvarea intereselor întregii societăți, "periculoasa trecere prin Valea plângerii", cum denușește Dahrendorf procesul sau procesele tranziției. În asemenea condiții, este rațional și în consens cu interesele naționale a spune că una din datoriile esențiale ale actorilor sociali care se respectă, respectând, înainte de toate, societatea și interesele ei vitale, majore este aceea de a nu face viața mai grea "decât este ea oricum".

Trebuie spus că în această privință, societatea românească, mai precis chiar o bună parte a "actorilor" ei sociali s-au confruntat și continuă a plăti tribut percepției sociale anarhice a democrației (fiecare face și cere orice în numele "drepturilor" uitând de "datoriile", de exigențele societății civile și statului de drept) ca și penuriei de soluții realiste la problemele dificile, mai ales de natură economică ale tranziției. Printre cauzele acestei stări de fapt și de spirit ar putea fi considerată și succesiunea, ilogică, evident, a unor anomalii sub raportul situației de inadvertență a reprezentării intereselor naționale. Astfel, între altele, prin răsturnarea din decembrie 1989, anomalia politică și criza "partidului unic" au fost înlocuite cu anomalia și criza excesului (numeric) de partide politice, fenomen în felul său explicabil dar nu și rațional; cu siguranță, ineficient în plan social, cu evidente distorsiuni în privința reflectării intereselor naționale.

Din această perspectivă, una din "fațetele" tranziției devine mai mult decât relevantă și nu necesită largi explicații: pe scena politică românească acționează astăzi peste 160 de partide și formațiuni politice, un mare număr de asociații, de sindicate și alte structuri despre care cu greu se poate spune că au putut sau pot oferi tot atâtea variante credibile de soluții realiste la problemele economice, sociale sau politice ale stadiului actual sau că au dat dovadă de capacitate de solidarizare continuă în jurul unor interese naționale majore, dintre care cel mai acut a fost și rămâne redresarea economiei naționale. Desigur, așa cum constată analiștii, "deciziile politice sunt rareori bazate pe rațiune. Ele sunt luate, în fiecare caz în parte, în funcție de un amestec complex de intuiție, plădită și aceasta pe experiență, pe motivații personale, deseori inconștiente, constrângerii ale ideologiei și oportunității"²). Cu alte cuvinte, deși nu totdeauna se recunoaște direct, orice decizie politică însumează sau înglobează interese, esențial fiind ca prin actele de guvernare să se realizeze tranzația sau concilierea intereselor sociale diferite și opuse, reducându-le la proporții juste și legitime, concordante între

ele și niciodată în discordanță cu interesele naționale. Cum susținea, la noi, P.P. Negulescu, este evident că într-un sistem democratic, "interesele diferite ale diferitelor clase sociale sau categorii funcționale ale unui popor, ce pot fi opuse - nu din cauza structurii naturale a societății care implică împotriva solidaritatea, ci din cauza egoismului individual sau de clasă care împinge la exagerarea acelor interese diferite și ajunge să le transforme în interese contradictorii - nu pot fi conciliate decât pe cale de tranzație", deoarece "când se înlătură tranzația, adică înțelegerea prin concesii reciproce, nu mai rămâne să hotărască decât forța"³), ceea ce ar fi incompatibil cu democrația.

Este o lecție a istoriei politice și sociale, o concluzie a experienței că opinia publică generală, cu puterea ei de judecată și discernământ, ades contestată de elitiști și elitism, operează totdeauna, direct sau indirect, în funcție de împrejurări, concludente selecții, tocmai în funcție de interesele generale, naționale. Așa s-ar putea spune despre alegerile parlamentare din septembrie 1992, când din cele 65 de partide și formațiuni politice care au prezentat candidați, pentru Senat, numai 8 dintre ele au câștigat, în proporții diferite, cele 143 de mandate, iar din cele 79 de partide și formațiuni politice înscrise în listele pentru Camera Deputaților, numai 7 și-au adjudecat cele 341 de mandate. Aritmetica simplă arată că aproape 14 milioane de voturi exprimate, deci cu adevărat opinia națională, au pus sub semnul întrebării rațiunea de a fi pentru aproape 130 de partide și formațiuni politice.

Este, prin urmare, limpede că procesul tranziției include, ca o cerință logică, firească, a înaintării către normalitate, continua selecție a pretendenților la conducerea societății sub dublu aspect: prin intermediul urnelor de vot și pe calea autoevaluării de sine a

fiecărui partid. Nu încapă îndoială că de fiecare dată criteriul esențial privește interesele țării, singurele în raport cu care scena politică poate deveni funcțională în plan social, optând pentru un număr de partide, evident restrâns, care să constituie realmente forțe politice alternative, într-un sistem de dialog constructiv și nu de negare continuă, reciprocă între forțele la putere și cele din opoziție. În societatea democratică, pozițiile diferite, contrarii nu se soluționează prin sacrificarea intereselor majore, naționale, care au menirea să unească, să solidarizeze, nu să dezbină, forțele sociale, cu adevărat interesate de cauza progresului general. Este ceea ce P.P. Negulescu descria "solidaritatea prin asemănare, pe care o preconizează unii sociologi, așezând mecanismul regimului reprezentativ, ca unică formă posibilă de auto-guvernare, pe baza calității celei mai generale a membrilor unei națiuni, a calității comune tuturor de cetățeni, nu pe calitățile lor particulare și diferite, de credincioși ai unor biserici, de locuitori ai unor regiuni, de membri ai unor minorități naționale, de participanți ai unor clase sociale sau ai unor categorii profesionale etc."⁴)

Concluzia politologului român, viabilă și valabilă și astăzi, este că democrația modernă nu poate așeza pe același plan și cu atât mai puțin ar putea substitui interesele particulare, speciale unei categorii sau alteia, intereselor generale, naționale.

1) Ralf Dahrendorf, *Reflecții asupra revoluției din Europa*, Editura Humanitas, București, 1993, p. 92-93.

2) Alexander King, Bertrand Schneider, *Prima revoluție globală*, Editura Tehnică, București, 1993, p. 160-161.

3) P.P. Negulescu, *Partidele politice*, Editura Garamond, 1993, p. 264.

4) Idem, p. 268.

SCURTĂ INTRODUCERE...

(Continuare din pag. 4)

Iată și portretul unui tânăr gazetar: "El avea credințe estetice revoluționare, reclama mereu chiar în articolele de umplură din *Fulgerul*, revizuirea radicală a valorilor, destituirea atâtor genii false de pe soclurile pe care s-au cocoțat prin indulgența unei critici complice și a publicului nostru fără educație artistică serioasă. Dintre contemporani nu recunoștea decât vreo trei, patru și încă cu rezerve. Era campionul tinerei generații care va regenera nu numai literatura, ci întreaga înfățișare a României"... "Tânărul poet se silea să o convingă (pe Liana) că toate teoriile de la Universitate sunt definitiv perimate și că generația nouă a început și aici o purificare salutară".

N-aș vrea să se înțeleagă din micile mele rezerve la romanul *Jar* că-mi trece prin minte să intru în cîrțul celor ce practic diverse purificări culturale zise necesare și salutare. Câtă vreme mă aflu sub mantaua lui Călinescu George, care recunoaște în gura mare genul autorului *Pădurii spânzuraților*,

poate să pară și un joc. Dacă nu chiar o provocare.

Acceptându-i, totuși, grila propusă, l-am întrebat într-o zi: Maestre, cum judecați dumneavoastră eșecurile unor scriitori importanți, ce loc le acordați, în creația scriitorilor, eșecurilor?... - Eșecurile nu mă interesează, mi-a zis.

- Pe Călinescu îl interesau, i-am zis.

- Călinescu era un geniu, mi-a zis. Eu nu sunt, mi-a zis cu o ferocitate care m-ar fi obligat imediat să spun măcar un hml dacă n-aveam curajul să-l contrazic...

Am tăcut. N-am vrut să spun ce gândesc, dar maestrul a priceput foarte bine ce gândeam: și s-a supărat pe mine...

Să revenim la criteriul aritmetic și la neglijarea eșecurilor literare. Dacă discutăm despre Liviu Rebreanu trebuie neapărat să-i numărăm operele capitale: *Ion*, *Pădurea spânzuraților*, *Răscoala*. Trei, fără puțință de tăgadă. Patru, dacă facem o selecție din nuvelele sale inconfundabile. Cinci, dacă adăugăm și *Ciuleandra*. Șase, dacă... Dar cărțile ratate sau considerate ratate câte sunt și ce importanță au ele în definirea profilului genialului Rebreanu? Aceasta este întrebarea!

Acesta este întrebarea, da, fiindcă, mai ales cu prilejul unor zile aniversare, eșecurile sunt occultate. Sunt considerate, pe bună dreptate, nesemnificante? Și chiar aceste cărți socotite de către critici neimplinite sunt chiar cu desăvârșire neimplinite?

Să revenim la romanul *Jar*, publicat în 1934 - adică exact acum 60 de ani.

Kafka spune: "Ceea ce face ca judecata posterității să fie mai dreaptă decât cea a contemporanilor e moartea. Nu te dezvăluie în felul tău propriu decât după propria-ți moarte..."

E adevărat, cum tot adevărat este și faptul că mulți scriitori și-au dezvăluit fața, vis-à-vis de Rebreanu, doar după moartea autorului *Răscoalei*. Însă posteritatea lui Rebreanu a început sub o zodie nu mai dreaptă, ci foarte nedreaptă!

Iată ce scrie "Dreptatea" din 7 septembrie 1944 despre cel plecat într-o altă lume la miezul nopții între 31 august și 1 septembrie 1944: "Liviu Rebreanu a plecat la timp.

De când autorul *Pădurii spânzuraților* a încasat milioane de la casele de editură germane, iar în țară dispunea de destinul tuturor teatrelor și tuturor actorilor și actrițelor, a luat alurile unui adevărat dictator tăfnos și arrogant cu cei mici sau neagreați de dânsul..."

Moartea lui Liviu Rebreanu coincide cu schimbarea regimului. A plecat la vreme și pentru totdeauna. Dacă ar fi trăit, ar fi avut neplăceri și dezagremente: demitere, demisii, înfierare și demascare".

Dar iată ce scrie și Ion Călugăru în "Scânteia" (23 noiembrie 1944):

"Liviu Rebreanu nu a fost un geniu, iar cărțile scrise de el nu ating nici pe departe valoarea unui Mihail Solohov, de pildă. Cât privește cealaltă afirmație, a d. lui Gusti: "Romanul Transilvaniei Ion și romanul Vechiului Regat *Răscoala* sunt complementare și formează un întreg, după cum și

țărâni români formează o unitate socială indestructibilă" - ea este o erezie pe care ne miră că o poate semna un sociolog.

Evident că și elogiul lui Liviu Rebreanu în împrejurările de astăzi este din partea unui academician deplasat".

Miron Radu Paraschivescu, poetul care mai târziu va semna cu numele lui Sorin Toma, în "Scânteia", diatriba împotriva lui Arghezi (despre cică putrefacția poeziei și poezia putrefacției, sau invers...), scrie în "Ecoul" (marți, 6 septembrie 1944), un articol putrefacțios despre Liviu Rebreanu, articol din care extragem:

"... Ziarele nu s-au ocupat de el. (de Liviu Rebreanu). Nu i s-au închinat pagini pe care nu le mai merita, nu i s-au făcut funeralii și onoruri..."

E o moarte mai grea, fiindcă n-o poate reabilita nimeni. Și nimeni n-o poate slăvi.

Liviu Rebreanu și-a dat el singur seama de acest lucru. Cu mult înainte de a fi murit el era un cadavru viu. Moartea lui de acum câteva zile, e doar o concluzie, o formalitate de stare civilă.

Semnificația ei?

Da este una. Că sunt anume multe asemenea cadavre vii care se mai târăsc printre ruinele acestui București sfârțecat de bombe naziste..."

Miron Radu Paraschivescu nu se sfiește să-l numească pe Liviu Rebreanu "agent hitlerist".

La fel de imundă, sau mult mai imundă este și diatriba lui Ion Caraion scrisă la moartea lui Liviu Rebreanu. Din jenă, nu reproducem din ea nimic...

Sigur, s-ar putea spune, azi, că după 1990 nu s-a scris mai puțin elogios nici despre Marin Preda, Nichita Stănescu, Baconsky, Arghezi, Sadoveanu, Călinescu... Se vede treaba că estetica dâmbovițeană are puseuri ciclice, absolut identice!

Despre... moarte, însă, Roland Barthes e o altă părere decât culturicii noștri balcanici; el spune:

"Moartea are o altă importanță: ea face ireală semnătura autorului și transformă opera în mit; adevărul anecdotelor se consumă degeaba pentru a întâlni adevărul simbolurilor... Ștergând semnătura scriitorului, moartea întemeliăză adevărul operei, care este enigmă".

Totuși, pentru scriitorii revoluționari strănși în preajma Fulgerului numit "Scânteia", "România liberă", "Dreptatea", "Ecoul" etc. - tineri cu credințe estetice revoluționare, revizuirea radicală a valorilor și destituirea genilor constituiau un program coerent - pentru a regenera nu numai literatura, ci întreaga înfățișare a României... Lucru care s-a și văzut cu ochiul liber prin anii 1950. Reconcilierea valorilor neputând fi posibilă, a fost posibilă reconcilierea nonvalorilor, care nonvalori ne-au adus fericirea de a se face de râs pe veci numindu-l pe Liviu Rebreanu un cadavru viu, un agent hitlerist etc.

De acolo de unde ești, Liviu Rebreanu, iartă-i pe plăcintari, iartă-le greșalele greșiților tăi!

Deci: Liviu Rebreanu este un model. Modelele sunt perene. Firesc, trebuie să învățăm câte ceva de la aceste modele...

QUO VADIS REFORMA?

Redresarea comerțului exterior Datele unei strategii

Progresul științific și tehnic temporan își pune în mod nemijlocit amprenta asupra volumului și structurii comerțului exterior al unei țări, particularizând, în funcție de nivelul dezvoltării sale economico-sociale, o serie de trăsături noi ale diviziunii internaționale a muncii în contextul actual și în perspectivă. Astfel, se poate spune că a apărut în comerțul internațional o nouă categorie de bunuri și servicii, cu un grad de prelucrare și tehnicitate foarte ridicat și cu o pondere în continuă creștere. Ele se alimentează din rezultatele activității de cercetare - dezvoltare și schimburi de pe piața internațională a științei (în principal, vizând comerțul cu brevete, patente, licențe, know-how, servicii științifice, software, mărci de fabrică etc.).

Asistăm în prezent la creșteri spectaculoase ale comerțului cu produse care încorporează o cantitate însemnată de muncă de concepție, de cheltuieli cu cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, cunoscute și sub denumirea de mărfuri sau bunuri și servicii scientointensive. Statisticile oficiale din țările dezvoltate cu economie de piață, în mod regulat, urmăresc schimburile internaționale cu astfel de produse și servicii, rezultat nemijlocit al aplicării tehnologiilor de vârf care, în ultimele decenii, au devenit factorul propulsor al dezvoltării comerțului exterior reciproc dintre țările cu un nivel înalt de dezvoltare economico-socială.

În statistica internațională a comerțului exterior pe categorii și grupe de produse, ca și în cea a cercetării și dezvoltării a fost astfel introdusă elaborarea unei noi balanțe, pe lângă cea comercială și de plăți. Este vorba de balanța tehnologică în care se cuprind exporturile, importurile de produse scientointensive, precum și soldul lor excedentiar sau deficitar, în cazul fiecărei țări, determinate după un nomenclator convenit la nivel internațional. Ea reprezintă un instrument util de analiză și prezviune în domeniul schimburilor internaționale.

De regulă, balanța tehnologică este mai mult sau mai puțin echilibrată în cazul câtorva din țările dezvoltate, în timp ce pentru țările în curs de dezvoltare, ea prezintă un dezechilibru nu numai cronic, dar și de dimensiuni îngrijorătoare, defavorabile acestora. Japonia, S.U.A. și Germania înregistrează un sold excedentiar al balanței tehnologice care se întocmește pe sectoare de activitate și uneori pe tipuri de agenți economici.

Am făcut această introducere, cu scopul de a releva necesitatea regândirii și reinterpretării, pe baze noi, actuale, a raportului produse primare - produse prelucrate din teoria și practicile tradiționale ale comerțului internațional, tocmai ca urmare a influenței directe a tendințelor de internaționalizare și globalizare a realizărilor științifice,

în continuă creștere, îndeosebi din domeniile microelectronicii, telecomunicațiilor, noilor materiale, biotehnologiilor și informaticii, dar nu numai.

În anul 1993, comparativ cu anul 1992, balanța comercială a României a înregistrat o reducere de 14,1% a deficitului, ceea ce poate fi considerat drept o tendință favorabilă. Pe relația dezechilibrată, creșterea exportului în perioada respectivă a fost de 13,9%, iar cea a importului de 6,2%.

Cei mai importanți parteneri străini pentru exporturile românești, în anul 1993, au fost: Germania (13,9% din volumul total al exporturilor), China (9,1%), Italia (7,9%), Turcia (5,9%), Olanda (4,6%), Franța (4,5%), Rusia (4,3%), iar la importurile noastre pe primele locuri, după țara de origine, s-au situat Germania (16,0%), Rusia (12,8%), Italia (9,5%), Franța (8,3%), Iran (5,3%), S.U.A. (5,0%), Ungaria (2,6%) etc.

Ponderea țărilor industrializate, în volumul total al exporturilor și importurilor României, a fost de 48,87% și, respectiv, 57,60%, cea a țărilor în curs de dezvoltare de 35,86% și, respectiv, 20,80%, restul revenind fostelor țări cu economie centralizată (inclusiv fosta URSS), adică 15,3% și 21,55%.

În același an, structura exporturilor, pe mari grupe de produse, era următoarea: industria grea - 41,5%, industria ușoară - 41,8%, produse petroliere 9,7%, produse alimentare 6,7%. Compoziția procentuală a importurilor a fost: industria grea - 47,7%, industria ușoară - 24,7%, produse alimentare - 14,8%, petrol brut - 12,8%.

Un nivel de agregare foarte ridicat al structurii pe mărfuri a comerțului nostru exterior nu ne poate furniza elemente relevante de judecată a gradului de prelucrare și complexitate tehnică a acestora. De aceea este necesară o aprofundare a analizei structurale a comerțului exterior, încercând o comparație între exporturile și importurile de produse care încorporează inovații și muncă de concepție științifică, într-o proporție relativ însemnată.

Aceste analize izvorăsc din necesitatea substanțializării strategiei dezvoltării ramurilor și subramurilor economiei naționale în concordanță cu potențialul de care dispun și cu cerințele de reușită pe piețele externe.

Discrepanțele dintre nivelul tehnic și scientointensivitatea exporturilor și importurilor României se pot determina în varii moduri. Unul dintre cele mai la îndemână, chiar dacă nu cel mai riguros, se referă la valoarea în lei sau dolari ce revine la o tonă de export și import.

Considerând diferența dintre exporturile și importurile de mașini și echipamente electrice ca sold al "balanței tehnologice", vom obser-

va că aceasta s-a înrăutățit, în perioada 1992-1993, sporind de la 406 milioane dolari S.U.A. la 710 milioane dolari S.U.A., deși deficitul total al balanței comerciale, în aceeași perioadă, s-a diminuat de la 1896,2 la 1629,5 milioane dolari, marcând o tendință favorabilă.

Calculule permit următoarele concluzii mai importante:

a) o tonă de mașini și echipamente electrice exportate de România valorează de 2,73 ori mai puțin decât o tonă importată din aceleași produse, în anul 1992 și, respectiv, de 3,37 ori mai puțin în 1993, ceea ce reflectă practic gradul de prelucrare și tehnicitate relativ scăzut al produselor românești la export;

b) aceeași situație, de proporții însă cu mult mai reduse, se observă și în cazul exporturilor românești de produse ale industriei ușoare, comparativ cu importurile de produse din aceeași categorie;

c) în anul 1993, comparativ cu 1992, se observă o tendință de scădere a ponderii exporturilor

românești de mașini și echipamente electrice în total exporturi, ceea ce poate fi considerat ca un fenomen nefavorabil, și o creștere a ponderii importurilor, în principal justificată prin necesitatea de modernizare și reutilizare tehnologică;

d) pe o tonă de produse textile exportate se obține o valoare de circa 3 ori mai mică în comparație cu exportul de mașini și echipamente electrice, ceea ce se explică evident prin gradul de prelucrare și scientointensivitatea diferită a celor două categorii de produse.

Valoarea poate fi afectată de unele înregistrări ale cantităților importate și exportate, specificate în declarațiile vamale în unități de măsură altele decât cele pentru greutate (bucăți, m. liniari, m2, m3, etc.); în acest caz, mărirea calculată se schimbă într-o direcție și mai nefavorabilă datorită creșterii numitorului și menținerii constante a numărătorului.

Dr. Gheorghe ZAMAN,
directorul Institutului de
Economie Națională

Servituțile stabilizării financiar-monetare

În anul 1994, cursul monedei naționale a înregistrat o evidentă stabilizare chiar dacă pe planul mecanismelor care-l determină s-au produs modificări fundamentale care ar fi putut să provoace o veritabilă explozie a devalorizării, inclusiv a inflației.

O asemenea evoluție s-a concretizat rapid în încetinirea fără precedent a inflației galopante din ultimii 2-3 ani.

Se verifică astfel ceea ce atât noi, cât și alți economiști am susținut la vremea respectivă și anume că principala generatoare a inflației a constituit-o politica monetară, nefastă pentru cursul de schimb, și care prin devalorizarea monedei naționale conducea la spirala accentuată a prețurilor și salariilor.

Reprezentanții sistemului bancar și economiștii monetariști nu au recunoscut - niciodată - explicit această cauză majoră a inflației. Astăzi, când afirmațiile unor specialiști care au criticat vehement politica monetară se confirmă, economiștii din domeniul financiar-bancar încearcă să-și aroge mari drepturi și merite exclusive în ce privește stabilizarea macroeconomică.

În fapt, deși evoluțiile sunt pozitive, ele ascund totuși un mare risc. Este vorba de tendințele așteptate, dorite pentru viitor, dar care nu au o bază de susținere în răspunsul sistemului economic productiv; acesta a continuat să se deterioreze, iar "combustibilul" financiar-monetar și de curs al monedei nu va mai putea să opereze pe termen mediu.

Stabilizarea monetaristă a economiei s-a bazat pe încetinirea devalorizării leului prin practicarea unor rate enorme ale dobânzii și

prin aport și sprijin financiar de la FMI, Banca Mondială și alte bănci și linii de credit. Prin susținerea financiară externă, oferta de dolari s-a menținut la cote relativ înalte, iar dobânzile mari au stimulat atragerea monedei interne în depozite bancare, fără a mai fi profitabilă investirea leilor pentru cumpărarea de alte valute; cererea relativă de valută a scăzut și a sporit în consecință nevoia de lei.

S-a ajuns chiar la situația că marii deținători de valută au făcut investiții în lei, pentru care încasau o dobândă ce le-ar fi putut permite dublarea veniturilor pe termen de cel mult un an. Încasarea dobânzii în lei și apoi reinvestirea acestora pentru cumpărarea de valută ar putea produce o altă creștere a cererii de dolari de pildă și o prăbușire a cursului leului.

Această situație perversă, generată de politica dobânzilor înalte, conduce în ultimul timp și la tendința de reducere a ratelor dobânzii. Oricum, este vorba mai ales de o speculație financiară macroeconomică și mai puțin de macrostabilizare; atacurile speculative pe seama monedei naționale pot juca feste enorme firavei noastre economii.

Banii nu au fost investiți în sistemul productiv, ci tot în alți bani, favorizând scurgeri externe de avuție și muncă națională. În plus, în viitor România va trebui să facă față și noii situații impuse de achitarea unor tranșe tot mai mari din împrumuturile contractate în ultimii ani.

Desigur că politica monetară practică are mult mai multe și mai complexe determinări și consecințe - cunoscute, previzibile sau mai puțin previzibile -, decât cele ce apar în teorie sau în viața econo-

mică reală. Este greu fie și numai să le enumerăm pe toate, cu atât mai mult să încercăm să le mai și descifrăm și explicităm.

Pentru a înțelege mai bine ceea ce s-a întâmplat - ca o consecință directă a politicii monetare de curs a leului și de dobânzi înalte - vom oferi în continuare spre reflecție două modeste remarci:

a. În intervalul mai-decembrie 1993, rata medie a dobânzii de refinanțare practică de Banca Națională a României a crescut de la 24,34% la 120,50%; pentru băncile comerciale, rata dobânzii a evoluat în același interval, de la 45,53% la 86,41%.

Ca o consecință directă, profitul Băncii Naționale a României a evoluat de la 0,7 mld. lei în iulie 1993 la 323,1 mld. lei în decembrie 1993; profitul băncilor comerciale (inclusiv al sucursalelor din România ale unor bănci străine) a crescut de la 77,2 mld. lei în aprilie 1993 la 352,3 mld. lei în decembrie același an. Este vorba așadar de un profit suplimentar de peste 625 mld. lei obținut aproximativ într-o jumătate de an.

Dacă vom compara această cifră cu suma totală a profitului - în urma bilanțului anual din 1993 - pentru cele cca. 3000 societăți comerciale cu capital de stat, "cele mai rentabile", anunțate de Guvern pentru etapa I-a a "privatizării în masă", și care după calculele noastre a fost de cca. 615-620 mld. lei, ajungem la o constatare stupefiantă: un număr de 10-15 bănci au obținut în cca. o jumătate de an un profit mai mare decât profitul pe un an al unui număr de aproximativ 3000 societăți comerciale - dintre cele mai profitabile!

Este acesta un rezultat determinat, cel puțin parțial, de politica monetară, de dobânzi și curs de schimb, practică în România, și care, fără îndoială, paralizează și blochează investițiile și producția națională, favorizând speculațiile.

b. S-a afirmat permanent că un curs scăzut al leului va stimula exportul și va diminua, prin scumpire, importul. Într-o economie de piață matură se poate întâmpla și așa ceva, dar și prin cu totul alte mecanisme ale pieței interne și externe, de bunuri și capital și numai de monedă, care funcționează. În România, înclinăm să spunem că o asemenea tendință pozitivă nu se manifestă în totalitate. În realitate, de pildă, fuga importatorilor după comisioane și puterea monopolistă a acestora conduc la subminarea producției naționale prin import și defacerea respectivelor produse la prețuri absolut aberante, fără nici o concurență (este cazul îndeosebi pentru ulei, zahăr, tutun, fructe și struguri, băuturi, în genere, produse alimentare etc.). Concomitent, parte din producția națională a acelorași produse, care mai rezistă, este exportată la prețuri mai mici, pentru care de asemenea se încasează comisioane.

Fie și numai aceste două remarci, prezentate sumar, probează că macrostabilizarea, prea adesea mediatizată ca un mare succes, este extrem de fragilă, afectează, până la faliment, structurile productive naționale și poate genera mari pericole în viitor.

Dr. Constantin CIUTACU,
director științific al Institutului de
Economie Națională

SPAȚIUL DE SECURITATE de-a lungul istoriei noastre

3. Ripostă fermă amatorilor de cuceriri

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

Similară politicii Țării Românești a fost și politica Moldovei. Intrată pe arena vieții politice internaționale cam în același timp cu Țara Românească, Moldova a trebuit și ea, ținând seama de raportul de forțe pe plan internațional, să se apropie de acele puteri mai puțin primejdioase în anumite momente pentru a da ripostă convenită încercărilor acelor vecini doritori de cuceriri. Regatul polonez dinspre Nord, cel maghiar dinspre Vest, hordurile tătară dinspre Est, oștile turcești din Sud au creat, adesea, Moldovei situații deosebit de grele din care ea a ieșit datorită numai eroismului locuitorilor săi, care au reușit strălucite victorii pe câmpul de luptă, și abilității diplomatice a conducătorilor țării, care au știut când, unde și cum să intervină pentru a salva interesele statului.

Bogdan I (1359-1365), de numele căruia este legată formarea statului de sine stătător moldovenesc, și urmașii săi, Lațcu (1365-1375), Petru Mușat (1375-1391), Roman I (1391-1394), Alexandru cel Bun (1400-1432), au știut să folosească conjunctura internațională, ori de câte ori ea era favorabilă, pentru a afirma poziția de independență a Moldovei, să intre în acele alianțe politice de natură să recunoască integritatea Moldovei.

În fața primejdiei din afară, Țările Române s-au solidarizat adesea, și-au unit eforturile, și-au întărit pe câmpul de luptă unitatea de cultură, de tradiții, de obiceiuri, de limbă, anunțându-și pentru viitor,

hotărârea de a realiza în spațiul românesc o unitate politico-statală. În vremea lui Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei (1441-1446) și guvernator al Ungariei (1446-1452), Transilvania a jucat un rol important în conducerea luptei Țărilor Române împotriva turcilor, luptă care a dus la "unirea", la confederarea, uneori în forme durabile, a Țărilor Române. Din 1442, Iancu de Hunedoara a intervenit activ în politica internă a Moldovei și Țării Românești, impunând pe tronul lor domni favorabili unor acțiuni militare comune. În 1448, în schimbul sprijinului pe care Iancu de Hunedoara l-a dat lui Petru al II-lea ca să ocupe tronul Moldovei, acesta i-a cedat cetatea Chilia, una din cele mai însemnate cetăți ale Moldovei și, totodată, una dintre pozițiile-cheie ale întregului front antiotoman. Stăpânind Chilia, Iancu de Hunedoara avea posibilitatea să controleze activ desfășurarea evenimentelor politice de pe teritoriul Moldovei și Țării Românești. Unii dintre domnii acestora, sub presiunea primejdiei externe, tindeau să unească țările lor cu Transilvania. Prin "unire" ei înțelegeau nu o contopire deplină, ci o confederație a ținuturilor românești într-un bloc mai mult sau mai puțin încheat. Acest fapt nu a fost lipsit de consecințe reale, dată fiind existența unității etnice a poporului român. Împrejurările obiective ale fărâmițării politico-statale au împiedicat ca ideile astfel conturate pe la mijlocul secolului al XV-lea să capete consistență.

Putere nu poate fi decât acolo unde este unitate

După moartea lui Iancu de Hunedoara, încercări de coordonare a politicii statale a Țărilor Române au manifestat Vlad Tepeș (1456-1462) și Ștefan cel Mare (1457-1504). Pătruns de adevărul că un stat nu poate să existe și nu se poate impune în afară decât dacă este puternic iar putere nu poate fi decât acolo unde este unitate, Vlad Tepeș a consolidat, mai întâi, bazele interne ale rezistenței statale. El a înfrânt apoi, în câteva lupte de mare răsunet internațional, oștile otomane, obligând Imperiul otoman să respecte țara care oricând putea să ridice în scaunul domniei un nou Vlad Tepeș.

În ce-l privește pe Ștefan cel Mare, ajuns domn cu sprijin din Țara Românească, el a reușit să facă din statul românesc de la Est de Carpați una din principalele forțe politice ale Europei de Răsărit. În slujba întăririi ordinii interne și a apărării independenței țării, Ștefan cel Mare a pus o gândire politică superioară, o stăpânire perfectă a artei militare și o voință fermă, care i-au încununat cu succes activitatea. Acțiunile politice, diplomatice și militare întreprinse de domnul moldovean s-au integrat într-un sistem unitar, întemeiat pe un larg orizont politic.

Lupta împotriva primejdiei otomane a angajat Moldova într-una din problemele dominante ale veacului al XV-lea și a conferit acțiunilor ei o semnificație europeană, care explică, deopotrivă, aria întinsă a legăturilor externe stabilite de Ștefan cel Mare, în primul rând între Țările Române, aflate în prima linie a confruntărilor cu otomanii, cât și largul ecou al

de primejdie pentru domn, ca o reacție românească la planurile dominatoare ale puterilor vremii, Imperiile otoman și romano-german, precum și regatul polon.

Sunt destul de multe mărturiile care probează că, în realizarea planului său, Mihai Viteazul a avut în vedere și a folosit unitatea etnică a locuitorilor din Țara Românească, Transilvania și Moldova ca un factor esențial în unirea lor și în crearea, prin strângerea lor într-un organism politic, a spațiului de securitate românească. Deși de scurtă durată, lipsindu-i fundamentul social, Unirea Țărilor Române sub Mihai Viteazul a răscolit adânc conștiința românească și a lăsat urme durabile; ea a devenit, peste vreme, torța spre lumina căreia s-au îndreptat toate generațiile din etapele ulterioare ale luptei pentru Unire.

Monumentul lui Ștefan cel Mare (Iași)

O POSIBILĂ CONFEDERAȚIE LATINĂ?

Un punct de vedere
ALAIN RUZÉ
(Franța)

România și Franța beneficiază de un privilegiu rar: amândouă au fost romanizate. Desigur, din mândrie națională, fiecare dintre cele două țări privește cu regret înfrângerile suferite de către Decebal și Vercingetorix; nimic mai firesc, nu-i așa?

Dar trebuie să recunoaștem că doar printr-o simplă influență romană, culturală și comercială, exercitată asupra Daciei și a Galiei, nu s-ar fi putut așeza temeliele unei civilizații superioare, cum, de altfel, nici prezența greacă în Dacia Pontică și pe coasta provensală, numai prin ea însăși, nu ar fi fost îndeajuns pentru a marca în mod decisiv Dacia și Galia.

Dincolo de o întreprindere civilizatoare, este vorba de o osmoză într-atât de perfectă încât, devenind fiii Romei, tracia din Dacia și celții din Galia au dat naștere daco-romanilor și galo-romanilor.

Urmașii lor, românii și francezii, vorbesc, deci, un idiom romanic; nimeni nu ar cuteza astăzi să susțină contrariul în vreun manual de filologie romanică sau de la tribuna unui congres de lingvistică și filologie romanică. Acest lucru este adevărat nu numai pentru franceză, bineînțeles, ci de asemenea pentru română!

Limba română, "cea mai interesantă din Europa" - după spusele unui lingvist care nu este nici român, nici francez - oferă o domeniu prodigios de cercetări în care se găsesc numeroase dovezi ale continuității daco-romane la nord de Dunăre, de natură să coroboreze descoperirile arheologice, studiul toponimiei și al instituțiilor social-politice, precum și izvoarele antice și medievale.

Datorită ibero-romanului Traian și, de asemenea, grație împăraților Constantin cel Mare, Valens,

Această altă cale evocată mai sus, cea a secolului al XXI-lea și a viitorului, este cea a Confederației Latine.

Olahus și Eminescu, Dante și Machiavelli, Ronsard și Molière, Cervantes și Lope de Vega, Dom Dinis și Camões ne aparțin. Latinitatea scaldă Dunărea și Marea Neagră; Tiburul, Rhonul, Ebrul și Mediterana; Guadelquivirul, Tajul, Loara și Oceanul Atlantic; traversând acest ocean, latinitatea ne oferă întreaga Americă hispanofonă, lusitanofonă și francofonă.

Este o realitate care vorbește de la sine; de ce alt argument ar mai fi nevoie pentru a înțelege că, în însăși esența lui, conceptul unei Confederații Latine este cu totul lipsit de orice urmă de rasism sau de xenofobie? Cu atât mai mult, cu cât, dacă suntem fiii Romei, noi suntem, în același timp, moștenitorii și urmașii Atenei.

Acum, în pragul secolului XXI, mai mult ca niciodată, trebuie să nu uităm această realitate istorico-culturală; și să rămână mereu vie, în minte și suflet, datoria pe care noi toți, românii, la fel ca și latinii de pe alte meleaguri, o avem față de Școala Ardeleană, față de cărturarii și oamenii politici români care au luptat pentru ca această latinitate pontică să dăinuie - dar, de asemenea, și față de acei mulți și umili locuitori ai Transilvaniei care și-au botezat copiii cu atât de frumoasele prenume romane ca Liviu, Tiberiu, Valeriu, Corneliu, Traian.

Să ne îndreptăm gândurile noastre pline de emoție și recunoștință către toți cei care au făcut astfel ca cele trei străvechi, milenare, provincii române - Transilvania, Valahia și Moldova - să rămână, pentru totdeauna, latine și unite în sânul României.

REVISTA

OPINIA
națională

TIPOGRAFIA

FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Anca MITRICA

Costul unui abonament trimestrial este de 3 000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tinerețului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, Sect.1, București - România.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tinerețului, Sector 4. Telefon: 330.68.45